Asia: Lausuntopyyntö Outojängän tuulivoimapuiston osayleiskaavan valmisteluvaiheen aineistosta

Tervolan kunta
tervolan.kunta@tervola.fi

Lausunto

1 Johdanto

VSB Uusiutuva Energia Suomi Oy suunnittelee Outojängän tuulivoimahanketta Tervolaan Kemijoen pohjoispuolelle. Hankkeen suunnitteluvaihtoehdot sisältävät joko 31 tai 34 tuulivoimalaa. Voimaloiden korkeus on 310 m. Hankealueelle rakennettaisiin myös sähkönsiirtoasema ja sähkönsiirtoa varten 400 kV:n voimajohto, jonka pituus olisi vaihtoehdosta riippuen 13,3 tai 23,1 km. Voimajohto rakennettaisiin olemassa olevan Petäjäskoski-Letsi- ja Viitajärvi-Petäjäskoski-voimajohtolinjan viereen.

2 Lausunto

Pyydettynä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin ja poronhoitoon.

Outojängän tuulivoimahankkeen luontovaikutukset kohdistuvat pääasiassa metsätalouskäytössä oleviin metsiin, ojitettuihin soihin sekä rakennettavien tie-, voimala- ja sähkönsiirtorakenteiden lähiympäristöön. Tuulivoima-alueella vaikutukset tavanomaiseen kasvillisuuteen arvioidaan vähäisiksi, mutta arvokkaisiin luontokohteisiin ja huomionarvoiseen kasvilajistoon vaikutukset ovat kokonaisuutena kohtalaisia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää arvokkaiden suo-, lähde- ja purokohteiden säilymiseen sekä rakentamisen aikaisten vesistövaikutusten ehkäisemiseen. Sähkönsiirtovaihtoehdoista vaikutukset ovat suurimmat reiteillä SVEA1 ja SVEA2, jotka kohdistuvat useisiin arvokkaisiin luontokohteisiin.

Linnustovaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti alueen pesimälinnustoon elinympäristöjen muutosten, häiriöiden ja törmäysriskin kautta. Vaikutukset tavanomaiseen pesimälinnustoon arvioidaan vähäisiksi, mutta päiväpetolintujen, pöllöjen sekä metson kaltaisten häiriöherkkien lajien osalta vaikutukset ovat suurempia. Metson osalta myös pienet yhden kukon soitimet pitäisi hankkeessa huomioida, koska alueella ei suurempia soitimia esiinny.

Kokonaisuutena tuulivoima-alueen vaikutukset pesimälinnustoon arvioidaan selostuksessa kohtalaisiksi. Muuttolinnustoon kohdistuvat vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, koska alue ei sijaitse merkittävällä lintujen päämuuttoreitillä. On tärkeää huomioida kuitenkin se, että Louen pellot keräävät merkittävissä määrin satoja kurkia, hanhia ja joutsenia keväisin ja syksyisin. Osa isojen lintujen muutosta saattaa suuntautua hankealueen läpi vaikka lyhytaikaisessa havainnoinnissa YVA-selostuksessa tällaista ei havaittu. Natura-alueiden ja muiden suojelualueiden linnustoon kohdistuvat vaikutukset arvioidaan pääosin vähäisiksi.

Selostuksessa hankkeen vaikutukset ekologisiin käytäviin ja ekologiseen verkostoon arvioidaan kokonaisuudessaan vähäisiksi. Tuulivoimapuisto sijoittuu laajalle yhtenäiselle luonnonalueelle, mutta rakentamisen aiheuttama pirstoutuminen jää alueellisessa mittakaavassa rajalliseksi. On kuitenkin hyvä huomioida, että voimalat, tiet ja sähkönsiirto voivat paikallisesti heikentää ekologisten yhteyksien toimivuutta sekä lisätä häiriövaikutuksia niitä hyödyntäville eläinlajeille.

Selostuksessa sähkönsiirtovaihtoehdoista vaikutukset arvioidaan suurimmiksi vaihtoehdoissa SVEA1 ja SVEA2, kohtalaisiksi vaihtoehdossa SVEB1 ja vähäisiksi vaihtoehdoissa SVEB2 ja SVEC.
Yhteisvaikutusten osalta Outojängän hanke liittyy laajempaan tuulivoimarakentamisen kokonaisuuteen Kemijoen ja Tervolan alueella. Tuulivoima- ja sähkönsiirtohankkeiden yhteisvaikutukset kohdistuvat erityisesti luonnonympäristön paikalliseen pirstoutumiseen, linnustoon ja ekologisten yhteyksien toimivuuteen. Tieverkoston, voimaloiden ja johtoalueiden lisääntyminen kasvattaa häiriö- ja reunavaikutusta etenkin yhtenäisillä metsä- ja suoalueilla.

Merkittävimmät yhteisvaikutukset kohdistuvat linnustoon, maisemaan sekä luonnonympäristön pirstoutumiseen. Arvioinnin perusteella yhteisvaikutukset eivät aiheuta muutoksia, jotka vaarantaisivat Natura-alueiden suojeluperusteita.

Linnuston osalta erityisesti isoihin lintuihin kohdistuvat vaikutukset voivat kumuloitua muiden alueen tuulivoimahankkeiden kanssa, minkä vuoksi seuranta ja haittojen lieventäminen ovat perusteltuja. Kumuloituvat vaikutukset voivat korostua petolinnuilla, kurjella ja muilla laajasti liikkuvilla lajeilla, vaikka alue ei sijoitu valtakunnalliselle lintujen päämuuttoreitille. Maakunnallisten ekologisten yhteyksien ei arvioida katkeavan, mutta niiden toiminta voi paikallisesti heikentyä.
Poronhoidon osalta Outojängän tuulivoimahankkeen suunnittelualue sähkönsiirtoreitteineen sijoittuu Palojärven paliskuntaan.

Outojängän YVA-selostuksessa tuotiin esiin hankkeesta todennäköisesti aiheutuvan merkittävimmät haitalliset vaikutukset poronhoidolle paliskunnan eteläosissa sijaitsevan laajan syys- ja talvilaidunalueen käyttöön ja porojen laidunkiertoon erityisesti hankkeen rakennusaikana. Hankealueen läheisyydessä olevien laidunalueiden käytön arvioitiin voivan vähentyä ja porojen laidunkierron ohjautua kauemmas tuulivoima-alueesta, mikä saattaa aiheuttaa porokolarien lisääntymistä ja porojen kulkeutumista viljelyksille. Molemmissa hankevaihtoehdoissa poronhoitotöiden määrän ja poronhoidon kustannusten arvioitiin kasvavan.

Osan laidunalueisiin kohdistuvista vaikutuksista arvioitiin heijastuvan myös porojen tuottavuuteen. Porojen laidunnukseen ja poronhoitotöihin kohdistuvien vaikutusten arvioitiin olevan rakentamisen aikana suuria kielteisiä, mutta lievenevän hankkeen toiminta-aikana kohtalaisiksi kielteisiksi. Poronhoitoon kohdistuvien sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten arvioitiin olevan kokonaisuutena kohtalaisen kielteisiä. Sen sijaan sähkönsiirtoreittien ja sähköaseman rakentamisen vaikutukset poronhoitoon arvioitiin vähäisiksi kielteisiksi. Erillisessä poronhoitoselvityksessä myös yhteisvaikutukset Outojängän hankkeen sekä Varevaaran olemassa olevan tuulipuiston, muun paliskuntaan ja sen lähialueilla suunnitellun tuulivoimarakentamisen sekä Rajapalojen suunnitellun kaivoksen kanssa arvioitiin olevan suuria kielteisiä.

Poronhoitoon kohdistuvien haitallisten vaikutusten lieventämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi ei paliskunnan kanssa käytyjen neuvottelun yhteydessä löydetty sellaisia ratkaisuja, joihin molemmat osapuolet olisivat sitoutuneita. Erillisessä poronhoitoa koskevassa selvityksessä on kuitenkin tuotu esiin, että laidunkierron kannalta lieventäviä vaikutuksia voisi paliskunnan mukaan syntyä, mikäli Vaajoen itäpuolelle sijoittuvat 11 voimalaa poistettaisiin suunnitelmasta kokonaan. Tärkein yksittäinen lievennyskeino olisi YVA-selvityksen mukaan hanketoimijan ja paliskunnan välinen avoin vuoropuhelu sekä asioista sopiminen koko hankkeen elinkaaren ajan. Myös haittojen mahdollista korvaamista poronhoidolle tuotiin esille. Vaikutusten lieventämisessä keskeiseksi nähtiin aiheutuvien vaikutusten seuranta sekä oikeudenmukaisten periaatteiden noudattaminen tarkasteltaessa lieventämiskeinojen toimivuutta ja riittävyyttä. Tärkeäksi nähtiin osapuolten sitoutuminen seurantaohjelmaan, jonka toteuttamisesta on arvioinnin yhteydessä tehty ehdotus.

Luke katsoo, että Outojängän tuulivoimahankkeen YVA-prosessissa poronhoitoon kohdistuva vaikutusarviointi on pääpiirteissään tehty kohtuullisen kattavasti ja monipuoliesti. Saatavilla olevaa tutkimustietoa tuulivoimarakentamisen vaikutuksista ja muiden maankäyttöhankkeiden vaikutuksista poronhoitoon on koottu, referoitu ja hyödynnetty kohtuullisesti. Myös erilaisia paikkatieto- ja muita aineistoja poronhoidosta on koottu ja hyödynnetty. Palojärven paliskunnan kanssa on myös käyty kolme neuvottelutilaisuutta, joissa tietoja paliskunnan poronhoidosta, laitumista ja rakenteista on koottu ja täydennetty sekä selvitetty paliskunnan arvioita hankkeesta aiheutuvista todennäköisistä haitoista. Poronhoitoon mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten osa-alueet on arvioinnissa käyty läpi ja niihin kohdistuvat mahdolliset vaikutukset kuvattu kohtuullisen monipuolisesti. Arviointityön perusteella hankkeen vaikutukset poronhoitoon on arvioitu suuriksi tai kohtuullisen suuriksi tärkeimpien vaikutuskokonaisuuksien osalta. Myös erillisessä poronhoitoa koskevassa selvityksessä hankkeen yhteisvaikutuksia olemassa olevan Varevaaran tuulipuiston, muiden suunniteltujen tuulipuistojen ja suunnitellun Rajapalon kaivoshankkeen kanssa on esitetty karttaesityksinä, häiriöalueina ja sanallisina kuvauksina, joiden perusteella nämä poronhoitoon kohdistuvat yhteisvaikutukset on arvioitu suuriksi. YVA-selostuksessa on myös vaikutusten lieventämiseksi ja kompensoimiseksi esitetty neuvotteluja paliskunnan kanssa. Aiheutuvien vaikutusten seuraamiseksi ja toteamiseksi ehdotetaan perustettavaksi erillistä seurantaryhmää sekä haittojen mahdollista kompensoimista paliskunnalle.

Vaikka Outojängän tuulivoimahankkeen erillis- ja yhteisvaikutukset poronhoitoon on arvioitu joko suuriksi tai kohtalaisiksi, Luke katsoo, että ne voivat joiltain osin olla kuitenkin aliarvioita todennäköisistä haitallisista vaikutuksista poronhoitoon. Tehdyssä YVA-arvioinnissa porojen laidunnukseen kohdistuvan voimakkaan häiriövaikutuksen on katsottu ulottuvan 0,5 km:n tai enimmillään 1,0 km:n etäisyydelle voimaloista. Tämän lisäksi lievän häiriövaikutuksen on arvioitu ulottuvan 5,0 kilometriin niillä alueilla, jonne voimalat näkyvät. Luken Windlife Poro-hankkeessa saamien alustavien tulosten perusteella suhteellisen tasaisessa ja osin melko avoimessa maisemarakenteessa sijaitsevat laajat tuulivoima-alueet, joissa on paljon voimaloita, vähentävät porojen laidunnusta sekä avoimilla että peitteisillä laidunalueilla laajemmalla alueella kuin arvioinnissa käytetty kilometrin häiriövyöhyke. Samalla kyseiset alustavat tulokset viittaavat siihen, että porojen vuodenaikainen laidunkierto tuulivoima-alueiden kautta ja niiden läheisyydessä voi estyä tai heiketä.

Toisin kuin arviointiselostuksessa on esitetty, tuulivoima-alueen haitalliset häiriövaikutukset voivat Luken alustavien tutkimustulosten mukaan jatkua merkittävinä myös tuulivoimaloiden ollessa toiminnassa.

Suunniteltua Outojängän tuulivoimahanketta voidaan pitää Luken näkemyksen mukaan poronhoidon kannalta varsin mittavana hankkeena, jolloin sillä on todennäköisesti ainakin osin laajempialaisia haitallisia häiriövaikutuksia poronhoitoon, kuin mitä YVA-selostuksessa on esitetty. Mikäli porojen laidunnukseen kohdistuva häiriöalue ulottuu YVA-arvioinnissa esitettyä etäisyyttä laajemmalle tuulivoimaloista, olisivat poronhoitoon kohdistuvat yhteisvaikutukset Outojängän tuulipuiston, olemassa olevan Varevaaran tuulipuiston, paliskuntaan ja sen lähialueille suunniteltujen muiden tuulipuistojen ja Rajapaloihin suunnitellun kaivoshankkeen kanssa todennäköisesti arvioituja suuremmat kuin mitä YVA-arvioinnissa on esitetty. Luke kummeksuu erityisesti sitä, että varsinaisessa YVA-selostuksessa ei ole kuitenkaan tuotu ollenkaan esiin näitä yhteisvaikutuksia, vaikka niiden aiheuttamien häiriöiden arvioidaan poronhoitoa koskevassa erillisselvityksessä kohdistuvan kohtuullisen varovaistakin laskentatapaa käyttäen yli 20 %:lle paliskunnan eteläosan syys- ja talvilaidunalueesta.

Outojängän tuulipuistohankkeen tarkemman suunnittelun mahdollisesti jatkuessa Luke katsoo tärkeäksi, että hanketoimijan ja Palojärven paliskunnan välisissä neuvotteluissa huomioidaan aidosti paliskunnan näkemykset ja toiveet haittojen lieventämisestä ja kompensoimisesta. Poronhoidon kannalta tämä tarkoitta erityisesti voimaloiden määrään ja sijaintiin kohdistuvia ratkaisuja. Avoin ja vuorovaikutteinen yhteydenpito hankkeen toteuttajan ja paliskunnan välillä sekä siihen liittyvä, yhdessä toteutettu poronhoitoon kohdistuvien haittojen seuranta tulee Luken näkemyksen mukaan jatkua myös koko hankkeen elinkaaren ajan. Myös poronhoidolle aiheutuvien haittojen oikeudenmukaista korvaamista Luke pitää tärkeänä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Hankkeen luontovaikutukset kohdistuvat metsätalousmetsiin, ojitettuihin soihin ja rakennettavien rakenteiden lähiympäristöön. Arvokkaat suo-, lähde- ja purokohteet, myös pienet metson soitimet sekä Louen peltojen kautta liikkuvat suuret linnut tulee huomioida suunnittelussa. Hankkeen ja muiden alueen hankkeiden yhteisvaikutukset voivat lisäksi lisätä luonnonympäristön pirstoutumista, heikentää paikallisia ekologisia yhteyksiä ja kasvattaa etenkin laajasti liikkuviin lintulajeihin kohdistuvia vaikutuksia, minkä vuoksi seuranta ja haittojen lieventäminen ovat tarpeen. Luke katsoo, että Outojängän tuulivoimahankkeen YVA-prosessissa poronhoitoon kohdistuva vaikutusarviointi on pääpiirteissään tehty kohtuullisen kattavasti. Hankkeen haitalliset erillis- ja yhteisvaikutukset poronhoitoon on arvioitu suuriksi tai kohtalaisen suuriksi tärkeimpien vaikutusten osalta. Tästä huolimatta Luke katsoo, että hankkeen mittavuuden ja käytettyjen arviointimenetelmien vuoksi kyseiset vaikutusarviot voivat olla ainakin joiltain osin aliarvioita hankkeen todennäköisistä haitallisista vaikutuksista poronhoitoon. Luke kummeksuu erityisesti sitä, että varsinaisessa YVA-selostuksessa ei ole tuotu esiin Palojärven paliskunnan poronhoitoon eri hankkeista kohdistuvia yhteisvaikutuksia, vaikka niiden aiheuttamien häiriöiden arvioidaan olevan erillisselvityksessä käytetyn varsin varovaisenkin laskentavan perusteella suuria.

Luke pitää erittäin tärkeänä, että hankkeen mahdollisesti edetessä Palojärven paliskunnan näkemykset ja toiveet haittojen lieventämisestä ja kompensoimisesta huomioidaan aidosti. Samalla Luke pitää erittäin tärkeänä, että hanketoimijan ja paliskunnan välinen avoin ja vuorovaikutteinen yhteydenpito sekä yhdessä toteutettu poronhoitoon kohdistuvien haittojen seuranta jatkuvat koko hankkeen elinkaaren ajan. Myös poronhoidolle aiheutuvien haittojen oikeudenmukaista korvaamista Luke pitää tärkeänä.

Nina Peuhkuri

Operatiivinen päällikkö, johtava tutkija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 16.10.2026 klo 15:51:15.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen
Jouko Kumpula, Esa Huhta

Liitteet:

Tiedoksi: